

FRA VALENTÍ SERRA

“Bona part de la Catalunya actual neix a l'ombra del franciscanisme caputxí”

Conversem amb aquest frare caputxí, arxiver, historiador i especialista en herbes remeieres, sobre el passat de la seva congregació i la saviesa que amaguen les plantes.

A escassos metres de la concorreguda avinguda de la Diagonal de Barcelona, fra Valentí Serra passa la seva jornada en una oficina peculiar: a mig camí de l'arxiu i de l'hort del convent dels caputxins de Sarrià. Un oasi de tranquil·litat on s'ha consagrat a l'estudi dels llibres i de les plantes. Fa trenta anys que té cura del llegat del seu orde a la Ciutat Comtal.

:: Quan van arribar els primers caputxins a Catalunya?

:: El 1578, en un moment en què Felip II no volia caputxins a les seves terres per les seves idees reformadores. El rei volia controlar tots els moviments de reforma a l'interior dels ordes religiosos. Per això vam entrar clandestinament, amb la benevolència del Consell de Cent. A poc a poc vam anar arrelant en el territori, connectant amb els estaments populars, fins que el rei ja no ens va poder fer fora.

:: Queden registres d'aquella època de clandestinitat?

:: Els obstacles en la implantació van fer que ja des de l'origen tinguéssim molt d'interès a registrar la nostra forma de vida, les dificultats d'expansió, la fundació dels convents...

:: Quines reformes van portar, que espantaven tant el rei?

:: A grans trets es tractava d'una radicalització del franciscanisme, una tornada als orígens. Els primers caputxins, anomenats així per l'hàbit, s'inspiraven en les imatges que veien pintades a les esglésies italianes, en els frescos de Giotto. Volien tornar a l'ideal primitiu de senzillesa, d'austeritat i pobresa, i també retornar a la naturalesa.

:: Això explica la seva gran passió per les herbes remeieres i les plantes.

:: Ara es parla de l'agricultura ecològica, però nosaltres ja fa temps que ho practiquem, això de tractar la terra amb respecte, amor i consideració... Amb una actitud realment espiritual i d'agraïment. En aquest sentit, des del meu ofici d'arxiver, el que he fet és anar rescatant textos antics, que poden ser aplicats de nou. Crec que poden ser una aportació valuosa en la medicina natural i en camps com el de l'herboristeria o l'apicultura.

WWW.NORBERTFOTO.COM

LA COL·LECCIÓ Saviesa ancestral

Tot el coneixement que fra Valentí va compilant es publica a la Col·lecció de l'Ermità, d'Edicions Morera (www.calendariermita.cat). Ara n'acaba de sortir el quart quadern, Tornar als remeis de sempre, on es recullen receptes per guarir mals de tota mena, fins i tot els espirituals. I és que fruit de la seva recerca, fra Valentí també ha recuperat la fórmula d'una ratafia elaborada en el segle XVIII, que s'ha començat a comercialitzar i ha estat premiada.

:: No creu que a vegades cerquem lluny el que tenim a tocar?

:: En la nostra tradició remeiera tenim pràctiques antiquíssimes, que es poden remuntar a l'edat de pedra. Algunes de les que s'han conservat són força semblants a la tradició mèdica oriental, com alguns mètodes per fer els ungüents, pràctiques per fer penetrar els principis actius o els famosos draps calents, en què s'escalfa una totxana i s'hi cremen algunes herbes.

:: Posi'm exemples de remeis antics que es facin servir a Catalunya.

:: Prenem saüc i espinal i s'usa la cua de cavall per guarir des de l'edat de pedra. I també hi ha costums ancestrals de la nostra tradició que s'han mantingut al llarg del temps, com

EN SET DATES

- 1959** Neix a Manresa, fill d'una família de tradició pagesa.
- 1980** Entra en un convent caputxí a Arenys de Mar.
- 1987** Després d'estudiar teologia i filosofia, és ordenat sacerdot i és nomenat arxiver provincial.
- 1995** Defensa la seva tesi doctoral sobre la comunitat de caputxins a Catalunya a l'inici del segle XVIII.
- 2007** És col·laborador científic de la Facultat de Teologia de Catalunya.
- 2015** Comença a col·laborar en la redacció del Calendari de l'Ermità.
- 2017** Publica 'Tornar als remeis de sempre' (Ed. Morera).

per exemple anar a buscar castanyes, bolets o caragols per cuinar. Són pràctiques que es remunten a un temps en què encara no havíem après a conrear la terra.

:: Com ha conviscut aquesta tradició amb els avenços científics?

:: Al segle XIX, amb l'auge del positivisme i l'exaltació de tot el que és científic, apareix la possibilitat de reproduir els principis actius de les plantes a partir de la química. Això va fer que es desprestigiés o fins i tot que es ridiculitzés la medicina natural.

:: I com s'ha revitalitzat?

:: Passat més d'un segle s'ha vist com, sense renunciar a la medicina moderna, les plantes i les fruites i verdures de temporada són bones per a l'organisme. I és que la natura dona a l'organisme el que necessita en cada moment.

“Les primeres patates es van conrear a Martorell el 1812 per recomanació nostra”

“Mantenim costums ancestrals, com anar a buscar castanyes, caragols i bolets”

:: Els caputxins catalans també tenen molts coneixements de pobles americans.

:: Vam arribar a Trinitat i la Guaiana en el segle XVII, fet que ens converteix en la institució catalana més antiga d'Amèrica. Els missioners van estudiar la cultura i la llengua de les comunitats que trobaven per buscar les esclertes on poder fer penetrar la fe cristiana. Aquell estudi en profunditat ens va donar molts coneixements de botànica indígena, i entre altres coses vam descobrir la patata.

:: I la van portar a Catalunya.

:: Aquest tubercle es conreava primer com a element estètic, com a planta de jardí. Al tombant dels segles XVIII i XIX es va començar a usar com a ferratge per al bestiar. I va ser durant l'ocupació napoleònica, quan moltes terres van ser devastades i cremades, que els frares vam exhortar que es plantessin patates, que creixen sota terra, per consum propi. Van començar a Martorell el 1812 i es van salvar moltes vides.

:: Episodis com aquest o la famosa Caputxinada expliquen la bona connexió que sempre han tingut amb la classe popular?

:: Sí, la història està plena de casos en què l'orde ha estat al costat del poble: els Rebomboris del Pa del 1789, l'acollida de joves quan van ser cridats a quintes en època de Carles III o el cas dels vaguistes d'Igualada, els anys 1881 i 1882.

:: També han seduït personatges influents.

:: Polítics, artistes o escriptors com Verdaguier, Collell, Sardà i Salvany, Ruyra, Junceda o Folch i Torres eren terciaris de l'orde. Es podria fer una història de la Catalunya contemporània des del laïcitat franciscà, ja que bona part de la Catalunya actual neix a l'ombra del franciscanisme d'inspiració caputxina. **EV.F.**